

YABANCI DİL ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME PROGRAMINDA YENİ YAPILANMA (Dersler-İçerikler: Eleştirel Bir Yaklaşım)*

Doç. Dr. Cemal YILDIZ**

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 1997 yılında kabul edilen bir kanunla zorunlu temel eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması, Türkiye'deki öğretmen yetiştiren fakültelerin müfredat programlarında köklü değişikliklere yol açmıştır. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak bizim de içinde bulunduğumuz ekonomik ve toplumsal şartların daha da karmaşık bir hale dönüşmesi, sürekli daha iyi eğitilmiş insan ve kalifiye iş gücü yetiştirme gereği gibi faktörler de göz önünde bulundurulduğunda zorunlu eğitim süresinin 8 yıla çıkarılması ülkemiz açısından son derece olumlu bir gelişme olmuştur. Küreselleşen dünyanın, içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik gelişmeler yanında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş süreci de dikkate alındığında eğitim alanında yeni kuram, kavram ve uygulamalardan da güç alarak eğitim sistemimizde yeni bazı yönelimlerin ön plana çıkması da bu kararda etkili olmuştur. 1997 yılında çıkan 4360 sayılı yeni eğitim kanunu Resmi Gazetede yayımlandıktan hemen sonra aynı yıl (1997/98 eğitim yılı) uygulanmaya başlanmıştır.

Zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması halen ülkemizde öğretmen yetiştiren tek kurum durumunda olan eğitim fakültelerinin programlarında da değişiklikler yapılması, yeni içerikler ve yönelimlerin ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur. Nitekim bu yeni gelişmeler sonrası Yüksek Öğretim Kurulu 1997/98 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere bütün eğitim fakültelerine tüm bölümler için yeni müfredatlar göndermiştir. Bu yeni gelişmeden yabancı dil öğretmeni yetiştiren bö-

* Bu yazı Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde 7-9 Haziran 2001 tarihleri arasında gerçekleştirilen X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunduğumuz bildiri esas alınarak oluşturulmuştur.

** Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalı

lümeler de etkilenmiş ve eski programlarına göre değişik dersler ve içeriklerle karşı karşıya kalmışlardır. Peki bu yeni yapılanmadaki temel düşünce ne olmuştur?

Eğitim fakülteleri özellikle 1990'lı yıllarda teşkilât ve programlar yönünden, alan eğitimine ağırlık veren bir yapılanmaya gitmiştir. YÖK'e göre bazı alanlardaki bu yanlış yapılanma ve eğilimler nedeniyle eğitim fakültelerimiz hızla değişen ülkemiz koşullarına ayak uyduramaz hale gelmişlerdir. *1990'lar itibarı ile eğitim fakültelerimizde bir misyon karmaşası olduğu, yani bazı alanlarda öğretmen yetiştirmenin fakültelerimizin öncelikli misyonları içinde görülmediği saptanmıştır. Yanlış personel politikalarının hem nedeni hem de bir sonucu olarak Eğitim Fakültelerimizin bazı alanlarında "bilim ve temel araştırma yapma" gerekçesi altında öğretmen yetiştirme ikinci plana itilmiştir.*¹ Bu ise, eğitim fakültelerinin iyi öğretmen yetiştiremediği yönünde birçok eleştirinin ileri sürülmesine neden olmuştur. Bu görüşte olanlara göre, eğitim fakülteleri, her geçen gün öğretmen yetiştirme özelliğini kaybederek, alan eğitimini amaçlayan fen-edebiyat fakültelerine dönüşmüştür.² Eğitim fakültelerindeki akademik kadro da önceki yapılanmaya paralel olarak gelişmiştir. Özellikle büyük kentlerde bulunan ve birçok yönden belli bir geleceği oluşmaya başlayan fakültelerde, akademik personel sayısı da hızla artmıştır.³ Bu personelin akademik faaliyet ve ihtisas alanları incelendiğinde, akademik yapılanmaya benzer bir durum ortaya çıkmakta, bunların pek çoğunun, öğretmen yetiştirme ile doğrudan ilgisi olmayan alanlarda çalıştıkları görülmektedir.⁴ Eğitim fakültelerinin çoğunda, alan öğretimi ile ilgili anabilim dalları da kurulmadığı için, bu alanlarda ciddi bilimsel literatür de oluşmamıştır. Oysa eğitim fakültelerinde kritik ihtiyaç, alan öğretimine yönelik uzmanlaşmanın geliştirilmesidir. Özellikle gelişmiş ülkelerde, eğitim fakültelerinde görevli öğretim elemanlarının büyük bir bölümü, genel ve özel öğretim alanlarında uzmanlaşmıştır.

Bu görüşten hareketle YÖK, 1997 yılında, bu fakülteleri yeniden yapılandırmak için hazırlanmış olduğu örgüt şemasında, İlköğretim Bölümü hariç, yüksek öğretmen okullarından devralınan örgüt modeline yakın bir yapılanmaya gidilmesini öngörmüştür.⁵

¹ *Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi* (1998): Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı. Ankara: s.1.

² Eğitim fakülteleri ve fen-edebiyat fakülteleri programlarının öğretmen yetiştirme yönünden karşılaştırılmasına örnek olarak bkz. Büyükkaragöz, S. S. (1987): "Genel Ortaöğretime Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının Dünü Bugünü." *Gazi üniversitesi... Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu . 8-11 Haziran 1987, Tebliğler*. Ankara: S. 349-350)

³ Eğitim Fakültelerinin gelişmesi ve genel olarak Türkiye'de öğretmen yetiştiren kurumlar hakkında daha geniş bilgi için bkz. Öztürk, Cemil (1998): *Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar*. İstanbul: M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları.

⁴ Bkz. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Rehberi* (1997): İstanbul, s.46-293.

⁵ Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı'nın B.30.0.000.0.01/534-22449 sayılı ve 6 Kasım 1997 tarihli yazısı

Ortaya çıkan yeni durumu yabancı dil öğretmeni yetiştirme açısından değerlendirdiğimizde, yeni yapılanmaya göre artık sadece eğitim fakültelerinin yabancı dil bölümleri öğretmen yetiştirebilecek, edebiyat ya da fen-edebiyat fakültelerinin filoloji bölümlerinden mezun olanlar ise kendi bölümlerini bitirdikten sonra eğitim fakültelerinde alacakları 1.5 yıllık tezsiz yüksek lisans eğitimi sonunda ancak öğretmen olabileceklerdir.

Ülkemizdeki yabancı dil öğretmeni yetiştirme programlarının geçmişine bir göz attığımızda değişik dönemlerde farklı düzenlemelerin ve modellerin uygulandığı dikkati çekmektedir. Örneğin 1940'lı yıllardan itibaren ülkenin ortaokul öğretmeni ihtiyacını karşılamak amacıyla yeni eğitim enstitüleri açılmaya başlanmış ve daha sonraki yıllarda yabancı dil öğretmeni yetiştiren yabancı dil bölümlerinin öğretim süresi 1960-61 döneminde 2 yıla çıkarılmıştır. 1967-68 öğretim yılında yapılan bir başka değişiklikle bu bölümlerin eğitim süresi 3 yıla çıkarılmış ve meslek dersleri, alan bilgisi dersleri ve genel kültür dersleri arasında bir denge ve bütünlük kurulmaya çalışılmıştır. Eğitim enstitülerinin 1978-79 öğretim yılında yeniden önemli bir değişiklik geçirmesiyle bu öğretim yılından itibaren enstitülerin öğrenim süresi 4 yıla çıkartılmış (bundan tabii ki yabancı dil bölümleri de etkilenmiştir), isimleri ise "Yüksek Öğretmen Okulu" olarak değiştirilmiştir. Böylece bölümlerde yeniden yapılanmaya gidilerek branşlarda uzmanlaşmaya ağırlık verilmiştir. Buradaki temel amaç ortaokullar yanında liselere öğretmen yetiştirmek olmuştur. 1982 yılına geldiğimizde ise 2547 sayılı kanunla enstitüler Eğitim Fakültelerine dönüştürülmüş ve üniversite çatısı altına alınmıştır. Bu tarihten sonra Eğitim Fakülteleri yanında Fen-Edebiyat Fakülteleri de öğrencilerini ya kendi içlerindeki ya da eğitim fakülteleri bünyesinde açılan "Öğretmenlik Sertifikası" programlarından geçirerek yabancı dil öğretmeni yetiştirmeye başlamışlar ve liseler ve ortaokulların yabancı dil öğretmeni ihtiyaçlarını karşılamaya katkıda bulunmuşlardır. 1982 yılından 1997 yılına kadar geçen 15 yıllık sürede ise Eğitim fakülteleri ülkenin en önde gelen öğretmen yetiştiren kurumu işlevini yerine getirmekle birlikte, yanlış yapılanma sonucunda temel amaçlarından uzaklaştığı gerekçesiyle YÖK tarafından ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamada gerek nitelik gerekse nicelik bakımından yetersiz olarak değerlendirilmişler ve bu fakültelerde 1997 yılında yukarıda sözü edilen yeniden yapılanmaya gidilmiştir.

Peki yabancı dil öğretmeni yetiştiren bölümlerin yeni programlarında ne gibi temel yaklaşımlar belirleyici olmuştur? Yeni programda YÖK'ün yayımladığı kitapçıkta da belirttiği gibi öğretmen adaylarının ilgili yabancı dil hakkındaki meslekî becerilerinin geliştirilerek alan öğretiminin ön plana çıkarıldığı temel bir yaklaşımdan söz edilebilir mi? Bu çerçevede acaba yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntem ve yaklaşımların öğretime yönelik derslerin (Didaktik/Methodik) yeni müfredattaki yeri nedir? Artık İlköğretim okullarının 4. sınıflarından itibaren zorunlu hale getirilen yabancı dil derslerinde ihtiyaç duyulan öğretmen tipini acaba yeni müfredat yetiştirebilecek bir yapıya sahip mi?

Aşağıda, yabancı dil bölümlerinde (İngilizce, Almanca, Fransızca) uygulanmaya başlanan yeni müfredatın ön gördüğü dersler ve içerikleri yukarıda da belirtilen bakış açıları doğrultusunda eleştirel bir yaklaşımla ele alınacak ve değerlendirilecektir.

Önce 1997/98 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan yeni müfredat programı ile bundan önceki programa kısaca bir göz atarak iki program arasındaki farkları tespit etmeye çalışalım (Örnek olarak Almanca Öğretmenliği Programı alınmıştır. İngilizce ve Fransızca Öğretmenliği Programları da aynıdır.):

TABLO: 1: ALMAN DİLİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ 1997 ÖNCESİ LİSANS PROGRAMI

KOD	DERS ADI	Kr./s	KOD		Kr./s
	I. YARIYIL			II. YARIYIL	
ALM 101	Türkçe Dilbilgisi	2/0	ALM201	Türkçe Dilbilgisi	2/0
ALM102	Almanca Dilbilgisi	4/0	ALM202	Almanca Dilbilgisi	4/0
ALM108	Alm. Yazılı Anlatım	2/0	ALM208	Alm. Yazılı Anlatım	2/0
ALM109	Alm. Sözlü Anlatım	2/0	ALM209	Almanca Sözlü Anlatım	2/0
ALM110	Dilbilimine Giriş	2/0	ALM212	Alm. Metin İncelemeleri	3/0
ALM111	Çeviriye Giriş	2/0	ALM213	Çeviriye Giriş	2/0
ALM112	Alm. Metin İncelemeleri	3/0	ALM214	Dilbilim-Fonetik	2/0
ALM191	Eğitime Giriş	3/0	ALM291	Eğitim Sosyolojisi	3/0
ALM192	Atatürk İlk. ve İnkılap Tar.	2/0	ALM292	Atatürk İlk. ve İnkılap Tar.	2/0
ALM193	Türk Dili	2/0	ALM293	Türk Dili	3/0
		24/0			25/0
	3. YARIYIL			4. YARIYIL	
ALM 301	Almanca Dilbilgisi	2/0	ALM 401	Almanca Dilbilgisi	2/0
ALM 306	Alman Dilinin Yapısı	2/0	ALM 406	Alman Dilinin Yapısı	2/0
ALM 307	Alman Tarh-Coğr.	2/0	ALM 408	Alm.Yazılı anlatım	2/0
ALM 308	Alm.Yazılı anlatım	2/0	ALM 409	Alm.Sözlü Anlatım	2/0
ALM 309	Alm.Sözlü Anlatım	2/0	ALM 410	Dilbilim	2/0
ALM 310	Dilbilim	2/0	ALM 411	Çeviri Kararları	4/0

ALM 311	Çeviri Kararları	4/0	ALM 412	Alm.Metin inc.	3/0
ALM 312	Alm.Metin İnc.	3/0	ALM 413	Kültür ve Edebiyat Tarihi	2/0
ALM 391	Gelişim Psikolojisi	2/0	ALM 491	Öğrenme Psikolojisi	2/0
ALM 392	Atatürk İlk. ve İnk.T.	2/0	ALM 492	Atatürk İlk. ve İnk.T.	2/0
		23/0			23/0
	5. YARIYIL			6. YARIYIL	
ALM 510	Dilbilgisi Yöntemleri	2/0	ALM 610	Dilbilgisi Yöntemleri	2/0
ALM 511	Alm.Yazılı Anlatım	2/0	ALM 611	Alm.Yazılı Anlatım	2/0
ALM 512	Dilbilim	2/0	ALM 612	Dilbilim	2/0
ALM 513	İngilizce	4/0	ALM 613	İngilizce	4/0
ALM 514	Çeviri-Uzmanlık	4/0	ALM 614	Çeviri-Uzmanlık	4/0
ALM 515	Karşılaştırma-Anlambilim	2/0	ALM 615	Karşılaştırma-Anlambilim	2/0
ALM 516	Edebiyatbilim	3/0	ALM 616	Edebiyatbilim	3/0
ALM 517	Kültür ve Edebiyat Tarihi	2/0	ALM 618	Kültür ve Edebiyat Tarihi	2/0
ALM 592	Öğr. İlke ve Yönt.	3/0	ALM 691	Eğt. Ölçme ve Değerlendirme	3/0
		24/0			24/0
	7. YARIYIL			8. YARIYIL	
ALM 706	Alm.Dili Tarihi	2/0	ALM 806	Alm.Dili Tarihi	2/0
ALM 707	İngilizce	4/0	ALM 807	İngilizce	2/0
ALM 708	Dilbilim	2/0	ALM 809	Çalışma Organizasyonu	2/0
ALM 709	Çalışma Organizasyonu	2/0	ALM 810	Çeviri – Uzmanlık	3/0
ALM 710	Çeviri –Uzmanlık	4/0	ALM 812	Edebiyatbilim	2/0
ALM 711	Karşılaştırma-Dilbilgisi	3/0	ALM 813	Alm.Öğr. Yöntemleri	2/0
ALM 712	Edebiyatbilim	2/0	ALM 891	Eğitim Yönetimi	3/0
ALM 713	Alm.öğr.Yöntemleri	2/0	ALM 892	Öğr. Uygulaması	0/3
ALM792	Rehberlik	3/0			
		24/0			16/3

Toplam Ders Sayısı: 65

Toplam Kredi Sayısı: 186

**TABLO: 2 ALMAN DİLİ EĞİTİMİ BÖLÜMÜ LİSANS PROGRAMI
(1997 SONRASI -YENİDEN YAPILANMA)**

BİRİNCİ YIL									
1. YARIYIL					2. YARIYIL				
KOD	DERSİN ADI	T	U	K	KOD	DERSİN ADI	T	U	K
YAL101	Almanca Dilbilgisi I	3	0	3	YAL102	Almanca Dilbilgisi II	3	0	3
YAL103	Konuşma Becerileri I	3	0	3	YAL104	Konuşma Becerileri II	3	0	3
YAL105	Okuma Becerileri I	3	0	3	YAL106	Okuma Becerileri II	3	0	3
YAL107	Yazma Becerileri I	3	0	3	YAL108	Yazma Becerileri II	3	0	3
YAL181	Türkçe I: Yazılı Anlatım	2	0	2	YAL110	Seçmeli I: Çeviriye Giriş	2	0	2
YAL183	Atatürk İlke ve İnk. Tar. I	2	0	2	YAL182	Türkçe II: Sözlü Anlatım	2	0	2
YAL185	Öğretmenlik. Mesl. Giriş	3	0	3	YAL184	Atatürk İlke ve İnk. Tar.	2	0	2
					YAL186	Okul Deneyim I	1	4	1
	Kredi			19		Kredi			19
İKİNCİ YIL									
III. YARIYIL					IV. YARIYIL				
KOD	DERSİN ADI	T	U	K	KOD	DERSİN ADI	T	U	K
YAL 201	İleri Okuma Becerileri	3	0	3	YAL 202	İleri Yazma Becerileri	3	0	3
YAL 203	Alman Edebiyatına Giriş I	3	0	3	YAL 204	Alman Edebiyatına Giriş II	3	0	3
YAL 205	Dil Edinimi	3	0	3	YAL 206	Almanca Öğr. Yaklaşımlar	3	0	3
YAL 207	Bilgisayar	2	2	3	YAL 208	Dilbilime Giriş I	3	0	3
YAL 209	Türkçe Ses ve Biçim Bilgisi	3	0	3	YAL 210	Türk. Tümce Bil. ve Anlamb.	3	0	3
YAL 281	Gelişim ve Öğrenme	3	0	3	YAL 282	Öğret.de Planl.ve Değer.	3	2	4
	Kredi			18		Kredi			19
ÜÇÜNCÜ YIL									
V. YARIYIL					VI. YARIYIL				
KOD	DERSİN ADI	T	U	K	KOD	DERSİN ADI	T	U	K
YAL 301	Dilbilime Giriş II	3	0	3	YAL 302	Araştırma Becerileri	3	0	3
YAL 303	Kısa Öykü İnc. ve Öğretimi	3	0	3	YAL 304	Çocuklara Yab. Dil Öğretimi	3	0	3
YAL 305	A / T Çeviri	3	0	3	YAL 306	Roman İnc. Ve Öğretimi	3	0	3

YAL 381	<u>Özel Öğretim Yöntemleri</u>	2	2	3	YAL 382	<u>Sınıf Yönetimi</u>	2	2	3
YAL 383	<u>Öğr. Tek. ve Mat. Gel.</u>	2	2	3	YAL 384	<u>Özel Öğr. Yöntemleri. II</u>	2	2	3
YAL 307	Seçmeli II: Almanca Dilb.	3	0	3	YAL 308	Seçm. IV :Bilg. Dest. Al. Dilb.	3	0	3
YAL 309	Seçmeli III : Alm. Yapısı	2	0	2					
	Kredi			20		Kredi			18
		DÖRDÜNCÜ YIL							
	VII. YARIYIL					VIII. YARIYIL			
KOD	DERSİN ADI	T	U	K	KOD	DERSİN ADI	T	U	K
YAL 401	Alm. Sınav Haz. Ve Değerl.	3	0	3	YAL 402	T / A Çeviri	3	0	3
YAL 403	Drama İncele ve Öğretimi	3	0	3	YAL 404	Şiir İncelemesi ve Öğretimi	3	0	3
YAL 405	Materyal Değ. ve Uyarlama	3	0	3	YAL 482	<u>Rehberlik</u>	3	0	3
YAL 407	Konu Alanı Ders Kitabı İnc.	2	2	3	YAL 484	<u>Öğretmenlik Uygulaması</u>	2	6	5
YAL 481	<u>Okul Denevimi II</u>	1	4	3					
YAL 409	Seçmeli V:Metindilbilim	3	0	3					
	Kredi			18		Kredi			14
						TOPLAM KREDİ		143	
T	Haftalık teorik ders saati								
U	Haftalık Uygulama ders saati								
K	Dersin Kredisi								

Toplam Ders Sayısı: 50

Toplam Kredi Sayısı: 143

Bu iki program arasındaki en belirgin fark, eski programda yeni programa göre ders ve kredi sayılarının azalması ve ders isimleri ve türlerinin değişmesidir. Buna göre eski programda toplam 186 kredi var iken yeni programda kredi sayısı 143'e düşmüştür. Haftalık ders yükü eski programda dönem başına ortalama 23.2 iken yeni programda 17.9'a düşmüştür ki, bu yük aynı zamanda Avrupa genelinde yüksek öğrenim gören öğrencilerin haftalık ders yükleriyle de paralellik göstermektedir (Avrupa genelinde yüksek öğrenimdeki haftalık ortalama ders yükü 19.2 saattir).

İki program arasındaki başka bir temel fark ise, eski programda haftalık 74 ders saati ile temsil edilen alan derslerinin (Edebiyatbilim, Edebiyat Tarihi, Dilbilgisi, Dilbilim, Çeviri, vb.) azalması ve yerlerini alan dersi dışındaki kalan özel ve genel anlamda öğretmenlik mesleğine yönelik derslere bırakmış olmasıdır. Yeni programda yukarıda bahsedilen alan derslerinin toplam kredi sayısı 25 saate düşmüştür. Buna göre yeniden yapılanma programında ders içeriklerinde eskisine göre farklı bir dağılım göze çarpmaktadır. Başka bir deyişle, yabancı dil bölümlerindeki yeni

yapılanma içersinde özellikle meslekî bilgi ve becerilerin artırılması yönündeki çabalar artmış, bu amaca yönelik dersler sayısal olarak çoğalmış ve daha ayrıntılı hale gelmiştir.

Şimdi genel olarak yeni programdaki derslerin alanlara göre dağılımına bir göz atalım ve daha sonra da ayrıntılı bir şekilde bu alanlardaki derslerin içeriklerine ve toplam kredi içersindeki oranına değinelim.

TABLO 3: YENİDEN YAPILANMA PROGRAMINDA KONU ALANLARI

	Ders Grupları	Haftalık Saati
1	Özel Öğretim Yöntemleri/Yaklaşımlar	43
2	Dil Becerisi	33
3	Edebiyat ve Edebiyatbilim	18
4	Seçmeli Dersler	13
5	Okul Deneyimi/Uygulama	11
6	Eğitim Fakültelerinde bütün bölümlerin alması gereken	
	mecburî dersler: İnk. Tarihi, Türkçe....	10
7	Dilbilim	9
8	Çeviri	6

Aşağıda bu gruplara giren dersler biraz daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

Özel Öğretim Yöntemleri/Yaklaşımları

Yeni Programda özel öğretim yöntem ve yaklaşımlarla ilgili dersler 4. yarıyıldan itibaren başlamakta ve yaklaşık tüm eğitim süresini kapsayacak şekilde 5 yarıyıla yayılmaktadır. (Burada genel öğretmenlik mesleğine yönelik olan Eğitime Giriş, Ölçme Değerlendirme vs. gibi Türkçe yapılan ve Eğitim Bilimleri bölümleri tarafından verilen dersler alınmamıştır.) Bu anlamda programda, haftada 24 kredilik toplam 8 ders vardır. Bu alana dahil olan dersler aşağıda gösterilmiştir:

**TABLO 4: YABANCI DİL ÖĞRETİMİ YÖNTEM VE YAKLAŞIMLARI
DERSLERİNİN DAĞILIMI
(YENİDEN YAPILANMA)**

Dönem	Ders Adı	T	U	K
4	Yabancı Dil Öğretiminde Yaklaşımlar	3	0	3
5	Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri I	2	2	3
5	Öğretim Teknikleri ve Mat. Geliştirme	2	2	3
6	Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri II	2	2	3
6	Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi	3	0	3
7	Sınav Hazırlama ve Değerlendirme	3	0	3
7	Materyal Hazırlama ve Uyarlama	3	0	3
7	Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi	2	2	3

Toplam: 24

**TABLO 5: YABANCI DİL ÖĞRETİMİ YÖNTEM VE YAKLAŞIMLARI
DERSLERİNİN DAĞILIMI
(YENİDEN YAPILANMA ÖNCESİ)**

Dönem	Ders Adı	T	U	K
7	Özel Öğretim Yöntemleri	2	0	2
8	Özel Öğretim Yöntemleri	2	0	2

Toplam : 4

Eski /Yeni Farkı: 22 saat

Yukarıdaki tablolarda da görüldüğü gibi yeniden yapılanma sonrası yabancı dil öğretimindeki yöntem ve yaklaşımları konu edinen derslerin sayısı eskisine göre 22 saatlik bir artış göstermiştir ki, sadece bu sayı dahi eski ve yeni programlar arasındaki farkı ortaya koymaya yetecek bir bulgu olarak görülebilir. Yeni programdaki derslerin adlarından da anlaşacağı üzere programda yer alan yabancı dil öğretim yöntemleriyle ilgili dersler, alan öğretimini ön plana çıkararak ve bu konuda öğret-

men adayının mesleğe hazırlanması bakımından çok değişik açılardan yetiştirilmesini ön gören bir çehreye bürünmüştür. YÖK tarafından yayımlanan kitapçıkta da bu konu yeniden yapılanma programında özellikle vurgulanmakta, yeni programın en önemli hedefinin bu olduğu *özel öğretim yöntemleri konusuna özel bir önem verilecek ve buna ayrılan zaman artırılacaktır*⁶ şeklinde ifade edilmektedir.

Bu çerçevede, yabancı dil öğretimine yönelik genel yöntem dersleri yanında, örneğin Sınav Hazırlama ve Değerlendirme, Materyal Geliştirme ve Uyarılama⁷ gibi dersler öğretmen adayının mesleğe başladıklarında uygulamada karşılaşacak oldukları pratik sorunları aşmalarında da önemli katkılar sunmaktadır. Ayrıca “Çocuklara Yabancı Dil Öğretimi” dersinin de programa konulması, 8 yıla çıkan temel eğitimle birlikte yabancı dil derslerinin ilköğretim okullarının 4. sınıflarından itibaren haftada 4 saat olmak üzere başlaması ve artan bir şekilde diğer sınıflarda da devam etmesi gerçeği göz önüne alındığında son derece isabetli olmuştur. Bilindiği gibi yetişkinlere yönelik yabancı dil dersleri ile çocuklara yönelik yapılan yabancı dil dersleri gerek kullanılan ders kitapları ve materyalleri gerekse yöntem bakımından (yaş, motivasyon, konsantrasyon, kullanılan araç-gereç faktörleri) farklılıklar göstermektedir. Bu ders, öğretmen adaylarına, çocuklara yabancı dil öğretiminin genel yabancı dil öğretiminden ne gibi farklılıklar gösterebileceğini öğretmekte ve onları mesleğe daha hazır duruma getirmeyi amaçlamaktadır. Programda yer alan diğer bir önemli ders olan “Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi” dersi de, yabancı dil öğretmeni adaylarına kendi konularında mevcut bulunan değişik ders kitaplarını tanıma, inceleme ve uygulama imkanını verdiği için programın olumlu yönlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Zira daha önceki yıllardan edindiğimiz tecrübeler bize gösterdi ki, yabancı dil öğretmeni olacak son sınıf öğrencilerimiz kendi alanlarında okutulan ders kitaplarıyla ancak son sınıftaki staj esnasında tanışmakta ve kitapları tanımadıkları için birtakım sorunlarla karşılaşmaktaydılar. Kanımızca bu ders sayesinde bu sorunlar giderilmiş olacaktır.

Sonuç olarak, yeni programdaki özel alan yöntemlerine yönelik dersler, öğretmenin sınıf içi etkinliğini önemli ölçüde artırarak, sınıf yönetimi, motivasyon, öğrenme gibi konulara yer verilmesini sağlamaktadır. Böylece derslerin işlenişinde kuramsal bilgilerin aktarılmasından çok, bu bilgilerin uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünde nasıl kullanılabileceğini göstermek amacı ön plana çıkmaktadır ki, bu durum da yeni düzenlemeye temel teşkil eden ihtiyaçlardan bir tanesidir.

⁶ *Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi* (1998): Ankara:Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı.s.23.

⁷ Bu dersin uygulanması sonucundan elde edilen deneyimler hk.bkz. Hacısalihoğlu, Erol (2001): “Yabancı Dil Öğretiminde Materyal Geliştirme: Bir Uygulamanın Sonuçları.” X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 7-9 Haziran 2001 Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu.

Dil Becerisini Geliştirme

Yeni programda dil becerisini geliştirmeye yönelik dersler haftalık toplam 33 saatle yabancı dil öğretimi yöntemleri grubuna giren derslerden sonra ikinci sırada yer almaktadır. Özellikle dört temel dil becerisinin (okuma, yazma, anlama ve konuşma becerileri) geliştirilmesine yönelik derslerle yabancı dil öğretmenliği için önemli bir yere sahip olan dilbilgisi derslerinin ilk dört dönemde yer aldığı görülmektedir. Bundaki amaç, bu temel beceriler kazandırıldıktan sonra diğer alan ve yöntem derslerine sağlam bir alt yapı hazırlanması olarak düşünülebilir ve bu da programın olumlu başka bir yönüdür. Programın diğer bir olumlu yanı ise, anadil bilgisi ve becerisine yönelik derslere de yer verilmesidir. Bilindiği gibi, son zamanlarda yapılan çalışmalarda yabancı dil öğretiminde anadil bilgisinin önemli bir yere sahip olduğu vurgulanmaktadır. Ancak, programda özellikle ilgili yabancı dilin dilbilgisi dersine sadece ilk iki dönemde yer verilmesi kanımca önemli bir eksiklik-tir. Zira haftada sadece 4 saatlik bir dilbilgisi dersi ile özellikle Almanca ve Fransızca gibi yapıları daha da karmaşık olan dillerin dilbilgisi özelliklerini öğrenmenin yetersiz olduğu açıktır. Birçok bölüm de bu görüşten hareketle programda seçmeli dersler olarak belirtilen bazı dersleri Dilbilgisi için ayırmış ve bu eksikliği bir derece giderme çabası içine girmişlerdir. Bu anlamda Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği bölümünde Seçmeli III. ve IV dersleri Almanca Dilbilgisi ve Bilgisayar Destekli Almanca Dilbilgisi dersleri olarak yapılmaktadır.

Okul Deneyimi/Uygulama

Yeni programda 1 sınıf dersleri arasında yer alan haftalık 1+4 saatlik “Okul Deneyimi I” ve 7. yarıyıldaki 1+4 saatlik “Okul Deneyimi II” dersleri öğretmen yetiştirme etkinliklerinde sınıf içi kuramsal boyutun azaltılarak okullarda geçen uygulama boyutunun önemli ölçüde artırılması amacını gütmektedir. Bu uygulama yoluyla öğretmen adayları eğitimleri sırasında daha fazla olgunlaşmakta, öte yandan ise bu durum *öğretmen yetiştiren kurumlarla okulların sıkı bir işbirliğini gerektirdiği için kurumlar arasında etkileşim ve iletişimi de ciddi biçimde güçlendirmektedir.*⁸ Henüz ikinci yarıyıldaki başlayan “Okul Deneyimi” dersinin esas amacı aday öğretmenlere daha eğitimlerinin başında okul ortamını tanıtmaktır. Başka bir deyişle okul deneyimi derslerinde, aday öğretmenlerin bir eğitim kurumu olarak okulu ve öğretmenlik mesleğini, her türlü ders etkinliklerinin yanında okulun işleyişini gözlemlemesi ve tanınması amacı güdülmektedir. Geçtiğimiz yıllarda edinilen

⁸ *Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi* (1998): Ankara:Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı.s.16. Yeniden yapılanma programında “Fakülte-Okul işbirliği” projesi önemli bir yere sahiptir ve düzenli aralarla bu konuda ilgili kurumların yetkilileri ve rehber öğretim üyesi ve öğretmenlerinin katılımıyla seminerler düzenlenmektedir.

tecrübeler göstermiştir ki, bu amaç büyük ölçüde gerçekleşmekte ve öğrencilerimiz okullardan döndüklerinde gelecekteki meslekleri hakkında daha eğitimlerinin başında kendilerini nelerin beklediğini görmekte ve bundan sonraki eğitim süreçlerinde derslerine daha bilinçli bir yaklaşım içinde bulunmaktadır.⁹

Son sınıfın birinci yarıyılındaki “Okul Deneyimi II” (haftalık 1+4 saat) ve ikinci yarıyılındaki alan Öğretmenlik Uygulaması (haftalık 6 saat) dersleri ile birlikte yeni düzenlemede uygulama ve okul deneyimine ayrılan zaman önemli ölçüde artırılmıştır.

Edebiyat ve Edebiyatbilim

Yeni müfredatta edebiyatbilim ve edebiyat tarihi ile ilgili dersler ikinci yarıyıldan itibaren başlamakta, bunlara ilave olarak üçüncü ve dördüncü sınıflarda değişik edebi türler olan roman, şiir, dram, kısa hikaye gibi türlerin özelliklerinin ve aynı zamanda öğretiminin incelendiği dersler takip etmektedir. Bu gruba giren tüm dersler için 4 yıllık lisans programında toplam 18 saatlik bir kredi öngörülmüştür. Eski programda da edebiyatbilim ve edebiyat tarihi alanına giren derslerin toplam kredi sayısı 18 idi. Ancak eskiden daha çok genel edebiyat tarihi ve edebiyatbilim konuları ele alınırken yeni programda bu gruba giren derslerin öğretimi (Didaktik) ve özellikle bunların yabancı dil öğretimindeki yeri ön plana çıkmaktadır. Ancak öngörülen süre içerisinde her iki boyutun da göz önünde bulundurulması biraz zor görünmektedir.

Dilbilim

Dilbilim ve Dil Edinimi gibi bu alana giren dersler programda haftalık toplam 9 saatle temsil edilmektedirler. Bu derslerin haftalık ders saati eski programda 29 idi. Buna göre yeni programda eskisine göre ders sayısı ve saatinde en fazla indirim gidilen alan dilbilim alanı olmuştur. Hatta yeni programda dil tarihi ve anlambilim derslerine hiç yer verilmemiştir ki, bu konuların yabancı dil öğretiminde ne kadar önemli birer rol üstelendikleri artık inkar edilemez bir bilimsel gerçektir. Yeni programda öngörülen haftalık toplam 9 saatlik ders süresinde sadece dilbilim ve dil edinimi ile ilgili çok genel konular ele alınabilir. Dilbilim alanındaki gelişmeler, yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemlerin ortaya çıkmasında son derece önemli role sahiptir. Dolayısıyla bu alan ile yabancı dil öğretimi doğrudan ve sıkı bir ilişki içinde bulunmaktadır. Yeni programın bize göre en zayıf yönü, özellikle bu

⁹ Bu tespit okul deneyimi sürecini bitiren bir çok öğrenci ile yapılan kişisel görüşmeler ve öğrencileri gerek uygulama okullarında gerekse fakültelerinde gözlemleyen rehber öğretmen/öğretim üyeleriyle yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

alana giren derslerin saatinde aşırı indirime gidilmiş olmasıdır. Uygulamada bu alandaki eksikliklerin diğer derslerin içeriklerinde değişiklikler yapılmak suretiyle giderilmeye çalışılmaktadır. (Örneğin Yabancı Dil Öğretiminde Yaklaşımlar derslerinde hangi yaklaşımın hangi dilbilim akımının etkisiyle ortaya çıktığını incelemek gibi). Aksi takdirde yabancı dil öğretiminde temel bir bilim dalı olan dilbilimin destekleyici rolünden faydalanmak mümkün olamayacaktır.

Seçmeli Dersler

Programda yer alan seçmeli derslerin toplam kredi sayısı 11'dir. Bu dersler bölümler tarafından kendi ihtiyaçlarına göre, özellikle de programda daha az ders saati ile temsil edilen alanların dersleri ve içerikleriyle doldurulabileceği gibi, imkânlar ölçüsünde öğrencilerin ilgi ve istekleri doğrultusunda belirlenebilmektedir.

Sonuç

Globalleşen dünyada yabancı dilin önemi artık eskisinden daha önemli ve hatta “olmazsa olmaz” bir hale gelmiştir. Bütün dünya ülkeleri vatandaşlarına her alanda rekabet edebilmek için en az bir dil öğretmeye çalışmaktadırlar. Avrupa Konseyi de, 2001 yılını ‘**Dil Zengini Avrupa**’ ve ‘**Her dil dünyaya açılan bir kapı**’ resmi sloganlarıyla ‘Avrupa Diller Yılı’ olarak ilan etmiştir. Temel amaç, *Avrupa Konseyine üye ülkelerin dil ve kültür miraslarına sahip çıkmaları ve bunu diğer Avrupa ülkeleriyle birlikte paylaşmalarıdır; bunun yanı sıra çok kültürlü çok dilli Avrupalı olma bilincini yayarak birden çok dil öğrenmeyi teşvik etmektir. Bu yolla çok dil öğrenmenin farklı dil ve kültürel geçmişleri olan insanlar arasında hoşgörüyü arttıracığı ve bireylerin birbirlerini daha iyi anlamalarını sağlayacağı beklenmektedir*¹⁰. Böylece, Avrupa’da konuşulan çeşitli dillerin ekonomik, sosyal ve kültürel yaşam için ne kadar değerli olduğu ve bu dillerden en az iki ya da üçünü kullanmada yeterli olmanın ne denli önemli olduğu vurgulamaktadır. Ayrıca yabancı dil dersi ve yabancı dil öğretimi konularında bilgiler toplamak ve bunları yaymak hedeflenmektedir.¹¹

Avrupa Birliğine üye ülkelerde yaşayan bireyler arasında yapılan bir araştırma sonucuna göre, öğrencilerin % 89’u İngilizce, % 32’si Fransızca, % 18’i Almanca ve % 8’i de İspanyolca öğrendiklerini söylemişlerdir. Aynı araştırmanın sonuçları-

¹⁰ Milli eğitim Bakanlığı’nın Avrupa Diller Yılı” ile ilgili olarak verdiği ilan. www.meb.gov.tr içinde.

¹¹ *Magazin Schule* 4 (2001): Ministerium für Kultus, Jugend und Sport Baden-Württemberg. (Yay.), Stuttgart: s.6.

na göre bu ülkelerdeki bireylerin yarısından fazlası çok dilli olduğunu ifade etmiştir. Avrupa Birliği'nin normlarına göre genç kuşak Avrupalıların en az üç dil bile- rek yetişmeleri beklenmektedir. Bu amaçla, Avrupa Eğitim Komisyonu 1995 yılın- da yayınladığı 'Öğrenen Topluma Doğru' başlıklı bildirisinde Avrupa Birliği va- tandaşlarının ana dillerinin dışında en az iki Avrupa dilini yeter düzeyde bilmelerini ilke olarak benimsemiş ve bu konuda bireylere yardım edilmesini kararlaştırmıştır.

Türkiye de, Avrupa Birliği'ne girme sürecinde bulunan bir ülke olarak bir yan- dan kendi vatandaşlarını dünyada ve Avrupa ülkelerinde rekabet edebilecek stan- dartlara yükseltmek, diğer yandan da birliğin koyduğu hedeflere ulaşabilmek için diğer alanlar yanında eğitim alanında da bazı düzenlemelere gitmektedir. Bunun ilk adımı 8 yıllık eğitime geçiş olarak değerlendirilebilir. Bu çerçevede öğretmen yetiştirme modelinde de yeni düzenlemeler yapılmıştır. Yeni düzenlemede esas hedef kısaca "her düzeye uygun daha iyi öğretmen yetiştirmek"tir.

Geliştirilen yeni programın bazı artı ve eksi yönleri yukarıda değerlendirilmiş- tir. Bu değerlendirmelerden yabancı dil öğretmeni yetiştirme programı ile ilgili kı- saca şu noktaları vurgulamak gerekir:

1. Yeni program mesleğe özgü kuram, yöntem ve uygulamaları bilen her okul dü- zeyine uygun öğretmen yetiştirmeye çalışan bir program olma çabasıdır. Bu anlamda program yabancı dil öğretimi açısından değerlendirildiğinde, ilgili okulların ders programlarına, eğitim-öğretim süreçlerine ve kitaplarına daha yakın bir ilişki kurulmuş olduğu görülmektedir.
2. Öğretmenin sınıf içi etkinliklerini önemli ölçüde artırarak sınıf yönetimi, ileti- şim, motivasyon, öğrenme gibi konuları ön plana çıkaran, derslerde kuramsal bilgiden çok pratik sorunların çözümüne nasıl ulaşılabileceğini göstermek amaç edinilmiştir. Bu çerçevede programdaki fazla sayıdaki uygulamaya yönelik dersler yoluyla öğretmen adaylarının mesleklerinin gerçeklerini, güçlüklerini, zevkli yanlarını çeşitli boyutlarıyla anlamaları ve tartışmaları sağlanmaktadır. Bu amaçla okullarda yapılan uygulamalar mümkün olduğu kadar erken başla- makta ve öğretmen adaylarının okul ve sınıf ortamını tanımaları sağlanmakta- dır.¹²
3. Yeni programın hedefleri arasında, öğretmen adaylarında alan bilgisi ve alan öğretimi bilgisi arasında bir denge kurmaya çalışıldığı belirtilmektedir. Ancak programda alan bilgisinin aktarıldığı derslerin eski programa göre oldukça azal- tılmış olduğu, buna karşılık alan öğretiminin belirgin bir şekilde öne çıkartıldığı

¹² *Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programı* (1998): Ankara:Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı.s.6.

dikkati çekmektedir. Yabancı dil bilmeyen bir öğretmenin o dili nasıl öğreteceğini bilmesinin pratikte bir fayda sağlayamayacağı açıktır. Bu anlamda kanımızca programda edebiyat, dilbilgisi ve özellikle dilbilim derslerinin yeterince temsil edilmemektedir. Bu eksikliğin seçmeli derslerle giderilmesine çalışılmalıdır.

Sonuç olarak, ilk mezunlarını henüz 2001-2002 öğretim yılı sonunda veren yeni programın gerçek anlamda başarılı olup olmayacağı konusunda kesin bir yargıda bulunmak şu an için erken gözükmektedir. Ancak kanımızca yukarıdaki tespitlerden hareketle gelecek için ümit verici bir başlangıç yapıldığı açıktır.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Yahya** (1985): *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1985'e)*. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Fakültesi Yayınları No:149.
- Büyükkaragöz, S.S.** (1987): “Genel Ortaöğretime Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarının Dünü Bugünü.” *Gazi üniversitesi... Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü-Bugünü-Geleceği Sempozyumu . 8-11 Haziran 1987, Tebliğler*. Ankara: s. 349-350).
- Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz** (1973): İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Demirel, Özcan** (1999): *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, İstanbul: M.E.B. Yayınları.
- Eğitim Fakülteleri Öğretmen Yetiştirme Programlarının Yeniden Düzenlenmesi** (1998): Ankara:Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı.
- Hacısalihoğlu, Erol** (2001): *Yabancı Dil Öğretiminde Materyal Geliştirme: Bir Uygulamanın Sonuçları*. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 7-9 Haziran 2001 Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Bolu
- Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Rehberi** (1997): İstanbul. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Avrupa Diller Yılı” ile ilgili olarak verdiği ilân. www.meb.gov.tr içinde.
- Öztürk, Cemil** (1998): *Türkiye'de Düünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar*. İstanbul: M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Milli Eğitimimiz** (1970): İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.